

H.C. Hansen – den sidste gode socialdemokrat !

Claus Bjørn leverer en relativt vellykket biografi om den tidligere socialdemokratiske statsminister

*Claus Bjørn: H.C. Hansen.
Fremad 2004. 500 s. 399 kr.*

Af Henrik Mølgaard Frandsen

Der har på det seneste været et stigende antal biografier om de store socialdemokratiske ledere i det tyvende århundrede. I 1999 udkom Niels Finn Christensens Hartvig Frisch-biografi, og i 2001/2002 Bo Lidegaards store tobindsværk om Jens Otto Krag. Det seneste skud på stammen er historikeren Claus Bjørns biografi om tidligere stats- og udenrigsminister H.C. Hansen (1906-60). Claus Bjørn, hvis specialområde oprindeligt er landbohistorie, er inden for den seneste periode især kendt som ekspert vedrørende kongehuset. Med udgivelsen om H.C. Hansen har Claus Bjørn imidlertid udvidet sit fokusområde til også at indbefatte nyere politisk historie.

Forfatteren lægger ikke skjul på, at bogen i en vis udstrækning er ment som en rehabilitering af H.C. Hansens politiske eftermæle. Dette skyldes først og fremmest den, i Claus Bjørns øjne, uretfærdige behandling, der bliver H.C. Hansen til del i Bo Lidegaards Krag-biografi. Videre gør Claus Bjørn det klart i indledningen, at han nærer sympati for H.C. Hansen, Socialdemokratiet og dets virke samt "betydning for folk og land" (s. 16). Dette er forfatterens umiddelbare tilgang og motivation for biografien. I sin nærmere redegørelse for, hvad han vil skildre i bogen, skriver Claus Bjørn, at han vil klarlægge H.C. Hansens politiske indsats samt de holdninger, der har været bærende for hans politiske virke. Allerede her ser man en stor forskel i forhold til eksempelvis Lidegaards Krag-biografi, idet skildringen af privatpersonen H.C. Hansen ikke er en del af bogens målsætning:

Men jeg bliver i dagligstuen – jeg kunne aldrig drømme om at bevæge mig ind i de egentlige private rum i lejlighederne. (S. 16.)

Denne tilgang skyldes i høj grad, at der ganske simpelt ikke findes noget kildemateriale, der skildrer privatpersonen H.C. Hansen, og det understreger Claus Bjørn også. I skarp modsætning til dette var Bo Lidegaard i sin Krag-biografi i besiddelse af Jens Otto Krags omfattende dagbogsnotater, der muliggjorde en intens personskildring af Krag.

De unge år

Claus Bjørn har dog formået at levere en levende skildring af H.C. Hansens unge år. Bogen tager naturligt nok afsæt i hans relativt fattige ungdomsår i fødebyen Århus, hvor han skildres som den flittige mønsterlev fra Samsøgades skole. I perioden 1921-26 var H.C. Hansen i lære som typograf, et fag der var forbundet med stor

prestige i arbejderkredse, og som i en periode dannede udgangspunktet for adskillige socialdemokratiske topolitikere. Han startede sit politiske engagement i DSU i 1923, hvor han blev valgt ind i den lokale århusianske bestyrelse, mens han i 1925/26 blev valgt til sekretær for lokalbestyrelsen. Fra 1929 til 1933 var han sekretær og 1933-37 formand for DSU på landsplan. Claus Bjørn giver fine beskrivelser af, hvorledes den unge politiker drog rundt i det danske land sammen med andre unge DSU'ere for at sprede det socialdemokratiske budskab – hvad enten dette krævede, at han spillede på mandolin, opførte talekor, digte, sange eller blot holdt traditionelle taler! H.C. Hansen skildres her som den særdeles intelligente politiske yngling i besiddelse af en omfattende arbejdsiver. Videre får bogen fremstillet et klart billede af et menneske, der tidligt i sine politiske år udvikler en kompromisløs indstilling til de politiske yderfløje i dansk politik – kommunisterne og nazisterne. Gennem hele H.C. Hansens politiske karriere stod der en bitter strid mellem Socialdemokratiet og især kommunisterne om de danske arbejderstemmer, og den skarpsindige politiker indså hurtigt, at det samtidig var en kamp mellem demokrati og diktatur.

Det tog ikke lang tid for Socialdemokratiets top at få øje på H.C. Hansens store potentiale, hvilket blandt andet resulterede i, at han i 1937 blev valgt til formand for HIPA (Hovedorganisationernes Informations- og Propagandaafdeling). Organisationen havde som sit erklærede mål at bekæmpe kommunismens og nazismens udbredelse i Danmark. For fuldt ud at kunne hellige sig dette arbejde, fratrådte H.C. Hansen ved samme lejlighed sin post som sekretær for DSU. Året forinden var han indtrådt som medlem af Folketinget i en alder af blot 29 år.

Ved partikongressen i 1939 fratrådte landsfaderen Thorvald Stauning, og det resulterede i, at Hans Hedtoft blev ny partiformand. Dette åbnede for, at H.C. Hansen kunne avancere yderligere ved at overtage Hedtofts post som partisekretær. Det var på mange måder en betydningsfuld post, der gav Hansen mulighed for en tæt berøring med den øverste partitop samtidig med, at han stod for den praktiske ledelse af partikontoret. H.C. Hansens videre vej mod toppen i partiet led dog et midlertidigt skibbrud under besættelsen, da den tyske besættelsesmagt krævede såvel Hedtofts som H.C. Hansens afgang i 1941. Beskrivelsen af H.C. Hansens indstilling til samarbejdspolitikken i begyndelsen af besættelsen kan ikke ligefrem betegnes som indgående, om end det er kendt, at han agiterede til fordel for kollaboration med tyskerne. Claus Bjørn gør straks mere ud af at beskrive, hvorledes H.C. Hansen benytter tiden frem til krigens afslutning til at manife-

stere sin position internt i partiet og til at praktisere en form for undergrundsarbejde vis - a - vis den tyske besættelsesmagt, som forfatteren betegner som "mere eller mindre illegal" (s. 143). Sidstnævnte fandt sted fra 1943 og frem til krigens slutning. I den sammenhæng får bogen pointeret, at en del af H.C. Hansens illegale virke var præget af den interne kamp, der i vid udstrækning fandt sted mellem de politiske grupperinger inden for de danske modstandsgrupper. For H.C. Hansens vedkommende var det igen primært kommunisterne, der blev modarbejdet.

Efterkrigstiden

Efter en kort tid som finansminister i samarbejdsregeringen samt en længere periode i opposition, indtog H.C. Hansen de følgende år flere længerevarende og tunge ministerposter. Først som finansminister i 1947-50 under den af Hans Hedtoft ledede regering. Dernæst som udenrigsminister i perioden 1953-58 og ikke mindst som statsminister i perioden fra 1955 og frem til sin alt for tidlige død i 1960. På det økonomiske område søgte H.C. Hansen at bekæmpe de store problemer, der var med at få styr på først og fremmest en handelsbalance, der gentagne gange var ude af kontrol. Dette medførte stigende skatter og afgifter for de danske borgere, men hele tiden søgte han at lade "de stærke skuldre" bære byrderne. Dette er et gennemgående træk, som Claus Bjørn trækker frem ved H.C. Hansen – den "lille mands" besygtelser.

På det udenrigspolitiske plan markerede H.C. Hansen sig først og fremmest som en inkarneret fortaler for Danmarks indtræden i NATO-samarbejdet og i det hele taget for en uforbeholden inkorporation fra dansk side i det vestlige samarbejde. Undtaget var dog accepten af andre landes NATO-soldater på dansk grund og tilstedeværelsen af atomare våben på dansk territorium. Det sidste har dog vist sig at skulle tages med et vist forbehold. Således er det kommet frem, at H.C. Hansen i 1957 valgte at hemmeligholde en amerikansk forespørgsel om deployering af atomvåben på Thule-basen i Grønland, hvorved han i realiteten stiltiende godkendte det amerikanske ønske. H.C. Hansen mente tilsyneladende, at en officiel forespørgsel fra amerikanerne ville være for risikabel, idet der var udbredt indenrigspolitisk modstand mod atomvåben på dansk grund. Samtidig gik Socialdemokratiet til valg under parolen "Danmark uden A-våben"! Claus Bjørn lægger op til, at H.C. Hansen i alle tilfælde ikke ville have været i stand til at forhindre amerikanernes ønske, eftersom den Grønlands-aftale som Danmark og USA havde indgået i 1951 alt andet lige muliggjorde placeringen af amerikanske atomvåben på Grønland. Bogen behandler også, hvorledes H.C. Hansen på overbevisende vis fik forhandlet den vellykkede mindretalsaftale igennem med Vesttyskland i 1955. I gennemgangen af H.C. Hansens mange udenrigsrejser lykkes det forfatteren at komme lidt tættere på personen H.C. Hansen, idet denne har efterladt sig adskillige rejsebrev. Her er det især Hansens store rejseglyde og lysten til at møde og forstå fremmede kulturer, der er fremtrædende.

Forholdet mellem H.C. Hansen og Jens Otto Krag

Claus Bjørn gør meget ud af at beskrive forholdet mellem H.C. Hansen og Jens Otto Krag. Dette er særlig udtalt i sidste del af biografien. H.C. Hansen bliver beskrevet som den retskafne og loyale partisoldat, der levede et sundt familieliv, mens Krag åbenlyst er af "den nye skole", der lever ekstravagant, og som mangler den gamle politikers loyalitetsforhold. For at fremhæve denne sondring sammenligner forfatteren i flere kapitler Hansen-Krag forholdet med forholdet mellem Julius Cæsar og den romerske feltherre Gajus Longinus Cassius, hvor H.C. Hansen er Cæsar, og Krag er Cassius. For dem, der ikke umiddelbart husker Cassius rolle, så var han en af hovedmændene bag mordet på Cæsar. Denne sammenligning, der bliver inddraget indtil flere steder i bogen, blæser forholdet Hansen-Krag op til et niveau, som det er svært at se, at det kan bære. I gennemgangen af dette tilbagevendende tema, lader Claus Bjørn ikke skyggen af tvivl om, at hans sympati er på H.C. Hansens side. I mine øjne indebærer denne tilgang til Hansen-Krag forholdet to problemer. For det første er det svært at se, at forholdet i den grad kan tåle at blive kørt op på et sådant niveau. For det andet synes fagmandens objektive tilgang flere gange udeladt på dette område, så man som læser uundgåeligt stiller sig en smule mistroisk til Claus Bjørns skildring af personforholdet. Det skal dog tilføjes, at Claus Bjørn er hudløst ærlig, da han kritiserer H.C. Hansen for ikke at have gjort brug af Krag's åbenlyse talenter på udenrigsministerposten. Afsluttende skal her siges, at de to socialdemokrater i hvert fald var væsensforskellige i deres intellektuelle udgangspunkt, idet H.C. Hansen stod uden nogen videre uddannelse. Han gik ud af skolen som 14 årig - Jens Otto Krag var uddannet cand.polit. Denne uddannelsesmæssige forskel har givet været medvirkende til at motivere indtrykket af overgangen fra den folkekære og nære H.C. Hansen til den teknokratiske Jens Otto Krag. Denne opfattelse, som man får fornemmelsen af, at Claus Bjørn til dels er enig i, skildrer gerne H.C. Hansen som "den sidste gode socialdemokrat" – en mand af folket, der virkede for folket.

En fin karakteristik

Samlet set lykkes det forfatteren at give en fin karakteristik af politikeren H.C. Hansen, der i kraft af sine åbenlyse politiske og personlige egenskaber gennemgår en imponerende politisk karriere med store resultater. Et af H.C. Hansens store fortrin var i høj grad evnen til at opnå resultater og lave politiske aftaler på tværs af partiskel, når det var påkrævet – undtaget var dog her igen de politiske yderfløje. I den forstand var H.C. Hansen så absolut pragmatiker. Hans anti-doktrinære indstilling var imidlertid også i perioder medvirkende til misbilligende blikke fra hans egne rækker, og det kom eksempelvis kom til udtryk ved det tætte forhold til kongehuset, han udviklede i sine sidste år. H.C. Hansens store viljestyrke skildres også på glimrende vis i gennemgangen af hans skoleophold i England i en alder af 45 år! Grundet sine manglende engelskkundskaber valgte han at drage to måneder til England i

1951 med de store familiemæssige afsavn, dette var forbundet med. Bogen synes særdeles vellykket i beskrivelsen af denne del af H.C. Hansens liv, hvor gengivelsen af adskillige rejsebrevne gør læseren en del klogere på den modne politikers personlighed.

Til trods for de nævnte indsigelser skal det pointeres, at det langt hen af vejen lykkes forfatteren at give en god skildring af politikeren H.C. Hansen. Sprog og stil er levende, og man lader sig let gribe af fortællingen. Kapitlernes opbygning er klar og velstruktureret, og de talrige illustrationer bevirker, at læseren i højere grad får en fornemmelse af personen H.C. Hansen og den tid, han var en del af.

Henrik Mølgaard Frandsen er cand.mag. i historie og europastudier.